

MUZEJNÍ ČTVRTLETNÍK

Fenomén kamenářství
Ocenění tradice zpracování
drahých kamenů

Strana 7

Z dějin tur(nov)istiky
Kapitola věnovaná osobnosti
Karla Resla

Strana 4

Současný šperk v Turnově
Výstavy autorských šperků
světového významu

Strana 6

Co nás čeká a co bylo?
Přehled akcí a výstav
i fotovzpomínky

Strana 8

Masopust a jeho tradice

Autor textu:

VLADIMÍRA JAKOUBĚOVÁ

Masopust představuje odedávna období hodování a veselí mezi dvánáctidenním vánočním časem a postním předvelikonočním obdobím. Lidé v této době jedli a pili, co hrdlo ráčilo, a proto bylo celé masopustní období od Tří králů až do Popeleční středy spojeno s různými oslavami, zabíjačkami, tanečními zábavami, ale i se svatbami. Po masopustu totiž následoval čtyřicet dnů dlouhý půst, ve kterém se lidé zříkali jídla a dalších radovánek, které pro ně byly postradatelné a zbytečné.

Přípravy na hlavní masopustní oslavy začínaly tradičně už ve čtvrtek před masopustní nedělí. Byl to den, který byl už od rána naplněn sváteční náladou. Nepracovalo se, všude bylo vysmýčeno a vydrhnuto. Z kuchyně syčelo sádlo na smažení koblih, šišek či věnečků.

Pokračování na straně 2

Masopust na Dlaskově statku, Divadlo Kvěb (2017)

Pokračování ze strany 1

Mísila se tu vůně pečínky, kmínu a zeli. Taky bylo třeba zaskočit do hospody pro pivo k obědu, protože polední chod byl opravdu tučný. Odpoledne se tu a tam ve statku sešly hospodyně a sousedky na klep a hospodáři si zašli popovídat do hospody. Navečer se pak vrátili domů a vyčkávali návštěvu „Laufra“ s maškarami. Byla to taková malá předehra, která měla všechny osadníky naladit a pozvat na hlavní masopustní veselí. Obvykle si některá z masek zatančila s hospodyní jeden kousek, pak Laufr všechny v domě pozval k nedělní muzice. Za taneček od hospodyně dostaly maškary výslužku – koblihy, šišky – a od hospodáře nějaký ten peníz. Smyslem obchůzky na tzv. tučný čtvrtek bylo získat dary a peníze pro muzikanty a maškary na poslední tři masopustní dny. Ty byly náročné pro všechny. Pro hospodyně, které musely navařit a napéct pro rodinu, pro příbuzné a hlavně pak pro ty, kteří chystali a účastnili se masopustních tancovaček, strojení masek, masopustních her, taškařic a obchůzek. Ono nacvičit masopustní scénky nebylo jen tak. Například hra Souboj Masopusta s Půstem má v původní verzi téměř 50 vstupů obou aktérů. Kratší není ani hra o nevěrné ženě, tzv. Salička. Nacvičit se musela také tzv. Falešná svatba, Pochování basy nebo Odsouzení Masopusta. To bylo pro aktéry, kteří často neměli s hraním divadla žádné zkušenosti, velmi náročné. Podobně na tom byli muzikanti. Buď hráli v hospodě, na návsi, nebo doprovázeli maškary při obchůzkách. Zatímco nedělní tancovačku si užívali mladí i staří, o masopustním pondělí byl taneční rej vyhrazen jen ženatým mužům a vdaným ženám. Omladina musela zůstat doma. Přesto pan farář často z kazatelny hřímal, že se jeho ovečky oddávají nepravostem. Jenže, jak už to bývá, přísná církevní pravidla přímo volala po protiváze na tanečním parketu. Pan farář ale dobře věděl, že nevázané zábavy brzy skončí. A to už následujícího dne. Úderem půlnoci o masopustním úterý reje a radovánky ukončilo pochovávaní basy, nebo odsouzení Masopusta – symbolické ukončení tancovaček na vesnici, ve městě pak ukončení sezóny všech bálů a šibřinek. ✱

Toho léta Žižka mnoho vsí a městeček spálil...

Autor textu:
JIŘÍ ZOUL SAJBT

Až na vypálení cisterciáckého kláštera v Hradišti na jaře roku 1420 se husitské vojenské akce oblasti Pojizeří dlouho vyhýbaly. I proto můžeme zničení hradištského kláštera považovat i přes závažnost akce (jednalo se o největší církevní ústav v severních Čechách) za regionálně epizodickou událost. Dále se hlavní děje husitské revoluce týkaly především Prahy, středních, východních a jižních Čech, zatímco v Pojizeří zůstávala většina šlechty katolická a do značné míry stranou. To se ale mělo změnit. Hejtman východočeského (orebského) husitského svazu, Jan Žižka z Trocnova, jednotlivými vítězstvími postupně likvidoval vojenské síly opozice ve východních Čechách, čímž si z tohoto směru uvolňoval ruce k útoku na sever. Již na konci dubna 1423 porazil u Hořic vojsko mocného šlechtice Čenka z Vartmberka, další část katolické šlechty porazil 6. ledna 1424 u České Skalice a celé upevňování zdejší pozice završil 7. června 1424, kdy ve známé bitvě u Malešova porazil vojska tzv. svatohavelské koalice (složená vojska Pražských měst, umírněné kališnické šlechty a katolických pánů). To celé slepému vojevůdci otevřelo cestu k severu.

Ačkoli tou dobou bylo hlavním Žižkovým cílem vypořádání se s (z jeho pohledu) zrádnou Prahou, využil příležitosti a vyrazil nejprve právě na sever, přičemž prvořadou kořistí zřejmě mělo být bohaté královské město Žitava. To se mu sice dobýt nepodařilo, avšak po cestě, jak bylo zvykem, vyplnil takřka vše, na co narazil a co ho tolik v jeho postupu neohrozilo, nebo nezdrželo (na dlouhé obléhání nebyl čas). Tento obchvat z východních Čech na Žitavsko a následně přes Litoměřicko k Praze měl neblahé následky mimo jiné právě pro Turnov.

Značně skoupé historické prameny bohužel jen málokdy uvádějí konkrétní data událostí, a tak nám jejich bližší sled uniká. Starší literatura jako dobu Žižkova vpádu do středního Pojizeří zpravidla udává již jaro 1424, ale na základě soudobých událostí (znovu připomeňme, že rozhodující bitva u Malešova se udála 7. června) se nejspíš jednalo až o léto téhož roku. Byť stručně, přeci jen výmluvněji, prameny hovoří o tom, co se stalo. Tedy že Žižka „...v klášteře turnovském mnichy spálil jest.“ Není známo kolik řeholníků konkrétně bylo takto sprovedeno ze světa, ani není jasné, zda se tento útok omezil pouze na dominikánský klášter, nebo byl postižen i zbytek města. V každém případě od té doby bylo město Turnov i jeho okolí na levém břehu Jizery pod utrakvistickým vlivem, jak naznačují následující stížnosti o bránění uvedení katolických kněží ke zdejšímu farám. A ačkoli jedna polovina Turnova oficiálně příslušela pod (Hrubý) Rohozec, který nejspíš stále zůstal v katolických rukou, fakticky ale město bylo pod kontrolou Valdštejna, kam byla v téže době ustavena správa radikálně kališnického křídla, kterou reprezentovali rytíři z Valečova. Původní dominikánský klášter již nebyl obnoven a na jeho troskách se nyní nachází chrám Narození Panny Marie a hřbitov. ✱

Jenský kodex (1490–1510), Knihovna Národního muzea

Masopust na Dlaskově statku
3. února 2024 (11:00–16:00)

Ohlédnutí za rokem 2023

Autor textu:

JAN PROSTŘEDNÍK

Rok 2023 bych označil za „konečně normální“, pokud by tedy nebylo války na Ukrajině a s ní spojených doprovodných jevů jako drahé energie, vysoká inflace a blbá nálada ve společnosti.

Třetí rok mojí ředitelské mise se však konečně vyvíjel podle mých představ. Roku dávaly řád naše stálé a lety osvědčené akce od Masopustu a Velikonoc na Dlaskově statku, přes Staročeské řemeslnické trhy a řezbářské sympozium, až po Turnovskou muzejní noc. Letními stálicemi byly již tradičně Den s mineralogem, Lezecké čtvrtky, Loutkářské neděle v muzeu a Řemeslné soboty na Dlaskově statku. Na podzim a v závěru roku proběhlo tradičně Posvícení na Dlaskově statku, Vánoční trhy a Strom splněných přání. Vedle těchto periodicky se opakujících hojně navštěvovaných akcí však dynamiku muzejnímu roku daly akce a projekty nové. Tím nejvýznamnějším bylo bezesporu dokončení rekonstrukce domu čp. 72 v muzejním areálu ve Skálově ulici a zahájení návštěvního provozu v něm. K tomu došlo 7. září a vedle Výstavní síně Viléma Heckela byly otevřeny i další tři výstavní prostory – expozice Luminiscence v suterénu, solitérní výstavní prostory pro mineralogickou expozici a víceúčelový sál v prvním patře, kde do konce roku byly realizovány tři výstavy – grafika Pavla Hlavatého, výstava grafik

a pláten k nedožitým 100. narozeninám Jaroslava Klápště a jedinečná přehlídka českého autorského šperku koncipovaná Julií Bergmann. Ovšem nejenom rekonstrukcí Domu 72 loni turnovské muzeum žilo. Napodruhé se podařilo vybrat zhotovitele stavebních exteriérových úprav za expozicí Horolezectví včetně instalace podzemní retenční nádrže, klidové zóny pro naše návštěvníky a přípravy venkovní galerie pro fotografické výstavy.

Také výstavní plán roku 2023 lze opět označit za plnotučný: v lednu jsme začali prezentací jedinečných sbírkových předmětů restaurovaných s podporou strukturálních fondů EU, v březnu pokračovali výstavou Krystaly – 80 let ve službách technického pokroku k výročí úspěšné turnovské firmy Crytur, druhou polovinu roku pak provázel výstavní projekt Jak vznikají hory s výstavami Nerostné bohatství horských masivů a Tajemství deskové tektoniky. Kamenářský dům hostil pět zajímavých výstav od smaltů Pavly Soukupové, přes Výtvarný salon česko-polské dětské tvorby, fotografie Pavly Bičíkové, již zmíněné minerály z horských masivů, po výstavu věnovanou perníku a perníkářům. V Klenotnici byly vedle stálé expozice k vidění Granátová sada šperků paní Míši Hermanové, manželky posledního majitele turnovské brusírny drahých kamenů Herman & Palma, exkluzivní zlatá výroční souprava granátových šperků od turnovského družstva Granát a šestý ročník přehlídky autorského šperku reGenerace. V atriu muzea byla instalována výstava Pouť rájem – méně známé kostely Českého ráje. Šlo o společný projekt s kolegy z Muzea Mladoboleslavska a Regionálního muzea a galerie v Jičíně.

Na Dlaskově statku si mohli návštěvníci prohlédnout expozici Od jara do zimy – Rok hospodáře s prezentací zapomenutých

a opomíjených obřadů a obyčejů, které provázely od jara do zimy život našich předků. Výstavy doprovázely hojně navštěvované edukační dílny a animační programy. Jsem velmi rád, že jsme do našeho portfolia akcí v rámci Mezinárodního dne archeologie opětovně zařadili týden věnovaný experimentální archeologii.

Velký důraz byl kladen na další etapu „Revitalizace expozic v Muzeu Českého ráje v Turnově“, která byla podpořena Libereckým krajem z motivační částky rozpočtu. Velkou proměnou prošla expozice Historie kamenářství, která byla ještě podpořena dotací z MK ČR. A došlo k realizaci úplně nové expozice věnované historii města a regionu, jejíž grafická podoba vzešla ze studie Martiny Hamouzové a Eriky Huptychové, které zároveň připravily zcela originální grafický vizuál celého turnovského muzea. Jeho implementace se stane jedním z klíčových projektů roku 2024.

V prosinci 2023 byla dvouletá práce našeho pracoviště pověřeného péčí o tradiční lidovou kulturu korunována zápisem turnovského kamenářství, tradičního zpracování drahých kamenů, na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky.

Velkým tématem roku 2023 byly i akvizice darované turnovskému muzeu našimi milými mecenáši. Dvě ojedinělé kolekce darů od paní Dagmar Nové a pana Jaroslava Bartáka si budete moci prohlédnout na zahajovací výstavě roku 2024 v Kamenářském domě.

Rok 2023 pokládám prostě a jednoduše za velmi úspěšný. O tom svědčí i návštěvnost. V roce 2023 k nám zavítalo 62 596 návštěvníků.

Přeji nám všem další úspěšné roky! ✨

DRINGS
PORADENSTVÍ • SOFTWARE • HARDWARE
 Dodavatel hardwaru a služeb v oblasti IT pro regionální obchodní partnery včetně Muzea Českého ráje v Turnově.
 DRINGS, spol. s r. o., Turnov
www.drings.cz

Aleš Bartoš
 tel. 603 315 295
www.abzlatnictvi.cz
 zakázková výroba šperků
 Antonína Dvořáka 321 Turnov

Z dějin tur(nov)istiky Karel Resl (1859–1919)

Autor textu:

ANTONÍN MOJSL

Na konci ledna roku 2024 tomu bude 105 let od úmrtí profesora Karla Resla, nejvýznamnějšího funkcionáře odboru Klubu českých turistů v Turnově za dob Rakouska-Uherska. Jakožto první jednatel (1892–1897) a čtvrtý předseda odboru (1903–1919) sehrál při rozvoji turistiky v Českém ráji klíčovou roli a po právu si zaslouží podrobněji představit.

Karel Resl se narodil 2. října roku 1859 v domě čp. 68 ve Skálově ulici do rodiny vzorkorytce Václava Resla (1814–1869). Učil se na veřejné průmyslové škole v Turnově a absolvoval vyšší reálku v Pardubicích. V roce 1884 nastoupil jakožto učitel na nově založenou c. k. odbornou školu pro broušení drahokamů v Turnově (dnes Střední uměleckoprůmyslová škola). Specializoval se na výuku češtiny, mineralogie, živnostenských počtů, měřictví a měřického rýsování, průmětnictví (technického kreslení), odborného rýsování pro kamenáře a na nauku o stínu (stínování a perspektivě). Měl být vzorným učitelem a svým žákům upřímným přítelem a dobrým rádcem. Vedle pedagogické činnosti ještě spravoval žákovskou knihovnu a pečoval o školní nerostopisné sbírky. Ve školním roce 1899/1900 vydal učebnici pro nauku o drahokamech, do které uceleně sepsal své přednášky k žákům II. a III. ročníku. V roce 1913 se učebnice dočkala druhého upraveného vydání, ze kterého se žáci učili až do poloviny 20. století. S odbornými přednáškami vystupoval i na veřejnosti, značnému zájmu se těšily jeho výklady o tvarech broušených drahých kamenů či o napodobeninách a umělých drahokamech.

V rodině říkali Karlovi Reslovi domácí „Karda“ a mezi sousedy se z ne úplně zřejmých důvodů rozšířila jeho přezdívka „Káka Resl“. 2. srpna roku 1888 se oženil s Marií Černohouzovou (1867–1944), dcerou nájemce hostince čp. 9 na Hrubém Rohozci.

Za svědky jim na svatbu šli hruborohozecký sládek Vojtěch Král (1832–1897) a turnovský obchodník s drahými kameny František Šlechta (1855–1927). 18. října 1890 se Karlovi a Marii Reslovým narodil syn Václav. Společně bydleli v domě čp. 30 v Hruštické ulici (dnes ulice 5. května). Na počátku 20. století si ve stejné ulici koupili dům čp. 499, do kterého se natrvalo přestěhovali.

V roce 1892 byl Karel Resl jedním z iniciátorů ustavení turnovského odboru Klubu českých turistů a stal se jeho prvním jednatelem. Koordinoval vyznačení hlavních výletních cest Českého ráje turistickými značkami a záhy stál v čele dvou významných projektů, a to odkupu zříceniny hradu Frýdštejn do klubového vlastnictví a stavby rozhledny na Kopanině, které se v roce 1894 podařily dotáhnout do úspěšné realizace. Byl to právě on, který na slavnosti otevření kopaninské rozhledny 3. června roku 1894 dostal od stavitele klíč k jejímu zpřístupnění. Karel Resl byl zároveň jedním z neaktivnějších členů tělocvičné jednoty Sokol Turnov, do které vstoupil v roce 1883. Od února roku 1886 do září roku 1887 byl jmenován jednatelem jednoty. Za jeho jednateleství se z místního Sokola stal reprezentativní spolek, do kterého přivedl 129 nových členů. S přestávkami zasedal ve výboru jednoty a staral se o stavební fond na vybudování plnohodnotného tělocvičného sálu se zázemím – sokolovny. V roce 1895 se stal jednatelem stavebního odboru jednoty. V letech 1896 až 1898 se zúčastnil veškerých předběžných prací pro stavbu vlastní tělocvičny a téměř denně ve svém volném čase dohlížel na její budování. Vytrvalým dozorem a odbornou správou stavebního fondu měl zajistit úspěšný průběh prací. Na slavnostním otevření 28. a 29. května roku 1898 předal symbolicky hotovou sokolovnu starostovi jednoty Matěji Koťátkovi (1858–1935) a odevzdal ji veřejnosti k užívání. V roce 1902 byla do menšího sálu sokolovny přemístěna studentská noclehárna Klubu českých turistů, kterou mohla na svých cestách bezplatně (později za drobný poplatek) využívat cestující mládež. Karel Resl byl pověřen řízením noclehárny a jakožto dozorce se zde několik let staral o pohodlí příchozích studentů.

V roce 1903 byl dosazen na pozici předsedy turnovského odboru Klubu českých turistů a funkci zastával svědomitě až do své smrti v roce 1919. Turistiku v Českém ráji se snažil propagovat vydáváním letáků a plakátů, přípravou hromadných klubových výletů či pořádáním přednášek. Od roku 1909 organizoval kurzy pro hoteliéry, hostinské, pronajímatele letních bytů a průvodce

cizinců – například na Malé Skále, v Rovensku pod Troskami, ve Třtí u Sychrova či v Dařenicích u Loukova. Na kurzech, kam byli zváni i delegáti ostatních odborů KČT, turistických organizací a okrašlovacích spolků, přednášel o účelu a významu turistiky. Od roku 1910, kdy turnovský odbor KČT mohl vydávat koncese pro průvodce, byl členem komise, která uchazeče zkoušela ze znalosti turistických cest.

Aktivně se angažoval i v dalších kulturních a dobročinných spolcích v Turnově. Záslužnou činnost vykonával v sociálním spolku Stůl pravdy, který se ve městě staral mimo jiné o teplou stravu pro děti z chudých poměrů. Od založení spolku roku 1888 byl jeho horlivým členem a v roce 1901 byl zvolen jednatelem. Byl rovněž členem obecního zastupitelstva a na radnici byl činný v různých výborech, včetně výboru Městské spořitelny. Při stavbě novorenesanční budovy spořitelny na náměstí v letech 1906 a 1907 dělal dohlázele řádného průběhu prací. Za první světové války se stal předsedou turnovské aprovizáční komise, která pro civilní obyvatelstvo zajišťovala nouzové zásobování potravinami. Karel Resl umřel 31. ledna roku 1919 ve věku 59 let na srdeční vadu spojenou s cukrovkou. Poslední rozloučení se konalo 2. února, kdy byl za účasti zástupců škol, města, okresu, spolků, korporací a širší veřejnosti pochován na hřbitov při chrámu Narození Panny Marie v Turnově. ★

Prof. Resl Karel

Veduta Turnova v muzejní sbírce

Autor textu:

LENKA LAURYNOVÁ

V závěru loňského roku jsme přijali do sbírky výtvarného umění obraz „Turnov před 100 lety“, který muzeu nabídli manželé Milena a František Liscovi z Čisté. Malba přirozeně vzbudila náš zájem, nejen proto, že představuje podobu města ve třetí čtvrtině 19. století, ale také z toho důvodu, že známe její provenienci, neboť původ díla a jeho předchozí osudy jsou jedním z důležitých aspektů uměleckohistorické práce. Paní Liscová pochází totiž z rodiny Rušovských, která má kořeny právě v Turnově a Přepelích. Podle rodinné tradice se jedná o dílo Michala Bělohávků (1841–1915), turnovského malíře, účetního zdejší záložny a dlouholetého předsedy turnovského spolku vojenských vysloužilců. Ten je autorem hned několika vedut města, které se nacházejí v naší muzejní sbírce.

V tomto případě se jedná o kresbu tužkou a tuší kolorovanou kvašovými barvami na papíře o rozměru 58 x 100 cm, která byla posledními majiteli dodatečně nalepena na dřevěný rám. Malba zachycuje panorama starého Turnova od západu, pohledem přes Jizeru (zhruba z míst severního začátku dnešní Koškovy ulice), vlevo je záběr ohraničen dřevěným mostem přes Jizeru (dnes Palackého ulice), uprostřed je patrné ústí Malé Jizery, vpravo výřez uzavírá jez s koupajícími se figurami. Město charakterizují tradiční dominanty v podobě věží kostela sv. Mikuláše, za nímž se na kopci zvedá kostel hruštický, dále průčelí františkánského klášterního chrámu, radniční věž a rovněž impozantní kostel Narození Panny Marie, za kterým se vypíná vrchol Kozáková. Při levé straně je výrazným prvkem tzv. henk, neboli věšadlo, vysoká dřevěná budova se čtyřmi velkými okny, náležející k jedné z místních kartounek, která při špatném počasí sloužila k sušení potištěných

látek. Nezastavěný pravý břeh je zalidněn drobnou figurální stafáží. Bohužel je malba poškozena četnými trhlinami a skvrnami, takže bude vyžadovat restaurátorský zásah, o jehož zafinancování budeme v příštích letech usilovat.

Odborný zájem o turnovské veduty oživilo loňské představení zrestaurované opony místního divadla z roku 1874, vystavené nyní v Oblastní galerii v Liberci, doprovázené pátráním po jejím autorovi i předobrazech. Nabízí se tedy začlenění nově získaného obrazu do těchto úvah. Přípis rodiny na rubu díla uvádí, že mělo vzniknout někdy v rozmezí let 1860–1870, což by odpovídalo i zachycenému stupni stavebního rozvoje města, kdy se ještě v panoramatu města neobjevuje ani areál provazárny (postavena roku 1872 u paty velkého mostu na pravém břehu Jizery), ani parní pila v prostoru Koňského trhu ze stejné doby. Spodní hranicí pro vznik malby by se při prvním zkoumání mohl jevit rok dostavby mariánského chrámu (1853), byť už litografie Bělohávků „Morgana“ z roku 1850 zobrazuje stavebně celistvý chrám. Provizorní dřevěný most posouvá možné datování nejdříve do roku 1866, kdy byl během prusko-rakouské války zničen původní most bedněný. Prohlédneme-li ostatní turnovské veduty ve sbírce muzea, jeví se jako stylově i dobou vzniku (orientujeme-li se na zachycenou stavební podobu města) nejbližší akvarel Podkrajské město Turnov, který je signován Michalem Bělohávkem, a dokonce opatřen přesným datem vzniku, 26. zářím 1857. Tento pohled však pravděpodobně vznikl podle staršího grafického předobrazu autora jménem Josefa Bělohávků „Morgana“, litografie z roku 1850, jak by nasvědčovalo i převzetí označení města jako „podkrajské“ v názvu díla. Všechna uvedená díla navíc spojují i společné detaily – např. výrazný volutový štít vyčnívající ve spodní partii městské zástavby pod františkánským kostelem. Být nejnovější přírůstek je zřejmě podán z jiného místa, neboť se zde výrazně liší vzdálenost henku a pozice mikulášského kostela, které se na obou zbylých pohledech ocitly v těsném sousedství. Pro uvažování o časovém zařazení díla se však jeví jako podstatný detail absence bedněného mostu na obraze manželů Liscových, který od sebe tyto jinak blízké práce odlišuje. Z těchto úvah by tedy mohla vzejít korekce časového určení díla získaného od majitelů na rozmezí let 1866–1872. Za zmínku stojí ještě půvabné figurky osazené do popředí malby

Část panoramatu města z veduty Turnov před 100 lety

(muž v cylindru, člověk vezoucí trakař s nákladem, hospodář ženoucí gestem pozvednutého klobouku kravku s teletem či plavec v pruhovaném koupacím úboru chystající se skočit do Jizery), které jsou v rámci zmíněných pohledů na Turnov ojedinělé (s výjimkou trojice žen na litografii Bělohávků „Morgana“, která má ale odlišný charakter) a zaslouží si tak rovněž divákovu pozornost.

Tak, jak Bělohávkovo autorství potvrzuje podobnost charakteru zmíněného signovaného akvarelu, relativizuje ho zároveň jiný, Michalem Bělohávkem podepsaný pohled na Turnov z roku 1875, který je zatím nejpravděpodobnějším předobrazem opony turnovského divadla z roku 1874 (navzdory nesrovnalosti v letopočtu). Ta je totiž provedena velmi precizně a detailně, mnohem vybranějším malířským přednesem než zmíněný signovaný akvarel a nově do sbírek přibývají kvaš. Domníváme se tedy, že bude do budoucna nutné podrobit doposud přebírané informace o malířsky aktivních nositelích jména Bělohávek (Michal i Josef „Morgan“) i jim připisovaná díla zevrubnějšímu bádání, aby bylo možné zrevidovat tradované profily těchto s Turnovem spjatých výtvarníků a dojít k relevantním atribucím jejich prací.

To však nemění nic na tom, že turnovská sbírka výtvarného umění byla rozšířena o další z historických záznamů podoby města, které postupně doplňují naše povědomí o vzezření Turnova i o tom, jak ho vnímali jeho tehdejší obyvatelé. Děkujeme manželům Liscovým za jejich laskavý dar a doufáme, že jejich příklad může inspirovat další příznivce našeho muzea. ✨

Turnov opět centrem současného autorského šperku

Autor textu:

LENKA LAURYNOVÁ

Závěrem loňského roku jsme v muzeu otevřeli dvě výjimečné šperkařské výstavy zároveň: šestý běh přehlídky reGenerace určené turnovským autorům tentokrát v konfrontaci s hosty ze Slovenska a výstavu V plné formě – průřez současným českým šperkem.

První ze zmíněných výstav je již zavedeným setkáním místních zlatníků a šperkařů, kteří na něm mají možnost předvést svou nejnovější tvorbu a zařadit ji do kontextu dění v oboru za uplynulé dva roky. S potěšením konstatujeme, že výstava se již pro šperkařskou komunitu i veřejnost stala stálou a očekávanou součástí kulturního dění v Turnově a autoři sami s radostí vítají možnost pravidelně vystavovat jako podstatný impuls k nové volné tvorbě nad rámec komerčních zakázek. Nadále se snažíme vedle zavedených spolupracovníků oslovovat i další osobnosti lokální šperkařské komunity a rozšiřovat tak záběr představované tvorby.

V šestém běhu reGenerace se do řad již ostřílených turnovských matadorů přidala Pavlína Končická, absolventka ateliéru K.O.V. na pražské VŠUP působící jako pedagožka na turnovské SUPŠ a VOŠ, která vystavuje kolekci broží Tool Spirit, s níž v roce 2022 zvítězila v soutěži mladých tvůrců Talente (ocenění Masters of the Future) na prestižní přehlídce současného šperku Schmuck v bavorském Mnichově. Společně s Pavlínou Končickou se v Klenotnici prezentuje po čtyřech letech také Aleš Bartoš, který prostřednictvím čtyř tzv. prezentérů vystavuje nebývale velké krystaly olivínu mimořádné kvality nalezené ve šterku během rekonstrukce ulice A. Dvořáka. Bartošovy „prezentéry“ jsou velmi zdařile nakombinovány s nejnovějšími, organicky tvarovanými jeh-

licemi Markéty Šílené z nerez a pakfongu. Tvorbu této generace dále zastupují také prsteny z pálené hlíny Zdeny Roztočilové. S tradičními šperkařskými materiály v podobě drahých kovů a drahokamů pracují zástupci střední generace – Markéta Mikulová, která vystavuje prsteny, objekt a kříž sjednocené povrchovým rastrem pravoúhlé plastické mřížky v kombinaci s perlami a broušenými drahokamy, a Tomáš Procházka. Ten zaujme čtveřicí výrazných věžových klenotnických objektů doplněných kolekcí náhrdelníků a závěsů, v nichž se uplatňují nejen drahé kameny, ale také barevný a materiálový akcent ptačího peří či černě mořeného stříbra. Námětově pestrý soubor čtyř klenotnických prací vystavuje také Jiří Urban.

Stalo se již dobrým zvykem, že díla turnovských šperkařů jsou během reGenerace postavena do dialogu s tvorbou jiné šperkařské enklávy. V roce 2023 jsme prostřednictvím prof. Karola Weisslechnera, dlouholetého vedoucího ateliéru S+M+L_XL – KOV A ŠPERK na bratislavské Vysoké škole výtvarných umění, oslovili přední představitele slovenské šperkařské komunity. Blanka a Matúš Cepkovi absolvovali pražskou VŠUP v roce 1992, oba působí také jako pedagogové a pracují „v kontextuálních konotacích s historií, technikami a výrazovými prostředky současnosti“ [K. Weisslechner]. Dvojice Jana a Peter Machatovi jsou absolventy VŠVU v Bratislavě, J. Machatová nastupovala ke studiu v tamním ateliéru KOV a ŠPERK u legendárního doc. Antona Cepky, P. Machata je vzděláním sochař a ve své šperkařské tvorbě inovativně využívá moderních technologií i materiálů. Soňa Kabaňová Neméthová vystudovala VŠVU v roce 2021 a vede Galerii Ony Dve v německém Braunschweigu. Mária Hriešik Nepšinská se vedle vlastní volné šperkařské tvorby věnuje také organizaci symposií uměleckého šperku v Kremnici a mezinárodní konference ŠPERK-STRET. Nejmladší generaci zastupuje čerstvá absolventka bratislavského ateliéru KOV a ŠPERK Karin Šusteková, která už své kvality osvědčila postupem do výběru mnichovské soutěže mladých šperkařských nadějí Talente.

Přehlídka V plné formě, zařazená na rozdíl od pravidelných reGenerací do výstavního plánu mimořádně, představuje poněkud odlišný pohled na svět českého studiového šperku. Jedná se o soubornou přehlídku bilancující vývoj českého autorského šperku od jeho emancipace v 60. letech

Kateřina Matěchová, brož (2018)
Foto: Patrik Borecký, Lukáš Brabec

20. století až po nejmladší současné naděje tohoto specifického výtvarného oboru. V Domě 72 je prezentována tvorba 22 autorů a autorských dvojic v podobě dvou stovek šperků tak, jak ji pro výstavu True to Form připravenou ve spolupráci s Českým centrem v Athénách vybrala kurátorka Julie Bergmann. Představen je průřez různými autorskými přístupy i pestrou škálou materiálů. Rozličné tendence jsou demonstrovány na tvorbě V. Ciglera, V. K. Nováka, J. Kodejše, J. Symona, P. Dvořáka, S. Grebeníčkové, V. Komňackého, P. Opočenského, Z. Roztočilové, M. Šílené, M. J. Pouzara, J. Válkové Střílkové, J. Šibora, L. Šikolové, P. Vogla, K. Votipky, K. Matěchové, K. Olšákové & R. Rusňáka, E. Růžičkové, M. Singerové, O. Sládka a M. Šumové & A. Wiesenbergové. Premiéra výstavy proběhla v řecké metropoli v Muzeu šperků Iliase Lalaounise (Ilias Lalaounis Jewelry Museum) v první polovině loňského roku a setkala se s velkým úspěchem. Aby mělo možnost zhlédnout exkluzivní výstavu také české publikum, rozhodlo se naše muzeum po dohodě s kurátorkou re-prízovat tuto velkoryse pojatou přehlídku na své půdě. Přispěl k tomu nejen fakt, že velká část autorů zařazených do výstavy je nějakým způsobem spojena se zdejším regionem (rodiště, místo studia, sídlo ateliéru). Turnov tak opět stvrdil svou jedinečnou pozici jako jedno z center současného tuzemského ateliérového šperku. ✨

**Hlavní budova muzea
reGenerace 6**
Klenotnice / do 3. 3. 2024

**Dům 72
V plné formě**
do 4. 2. 2024

Tradice zpracování drahých kamenů na Turnovsku

Autor textu:

LENKA LAURYNOVÁ

Tradice turnovského kamenářství byla v prosinci 2023 zapsána na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky. Muzeum Českého ráje v Turnově jakožto pracoviště pověřené péčí o tradiční lidovou kulturu v Libereckém kraji tak znamenalo významný úspěch ve své snaze zachovat, dokumentovat a podporovat výjimečný regionální statek z oblasti nemateriální lidové kultury – turnovskou tradici zpracování drahých kamenů. Podpisem ministra kultury Martina Baxy byl totiž úspěšně završen proces nominace tohoto jevu na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury ČR.

Turnovsko tak stvrdilo svou jedinečnou, ústřední pozici v provozování této specifické řemeslné činnosti a uchovávání této tradice v rámci celé České republiky. Broušení drahých kamenů je vysoce specializovaným rukodělným odvětvím, jehož kořeny sahají ve zdejší regionu až do 16. století a jsou neodmyslitelně spojeny se zdejšími přírodními podmínkami v podobě bohatých zdrojů drahých kamenů v Českém ráji i Podkrkonoší. Ty zde byly místními obyvateli hledány a zpracovávány již od prehistorických dob,

jak o tom svědčí bohaté archeologické nálezy. Charakter brusičské práce i vlastnosti drahé suroviny vyžadují naprosto precizní, trpělivou, poučenou a soustředěnou práci, která klade na brusiče („kamenáře“) vysoké požadavky. To je také příčinou dodnes přetrvávající tradiční podoby tohoto řemesla, kam mechanizace vstoupila jen velmi okrajově.

Zápis na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury ČR je prestižní záležitostí a významným úspěchem mistrů brusičů a turnovského muzea, jakožto předkladatelů nominace. Věříme, že se tradici zpracování drahých kamenů podaří otevřít cestu k přípravě nominačního procesu na Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva (UNESCO). ★

Stalo se před sto lety

Autor textu:

DAVID MAREK

Po Novém roce 1924 byla turnovská bruslařská sezóna již v plném proudu. Počasí přálo, a tak S. K. Turnov byl schopen zřídit v prostoru tenisových kurtů mezi mosty (dnes areál turnovských házenkářů) krásné kluziště. Turnovský klub se staral o jeho údržbu, o vytápění ohřívárny a zařídil nové elektrické osvětlení na celém prostranství.

10. a 11. ledna byl zkolaudován nudvojovický vodovod (v užívání již od 1. září 1923). Jeho stavba byla zahájena na podzim roku 1921 zachycením pramenů v lokalitách zvaných Na Bahnách, U Dřevěného žlábků, U Kamenného žlábků. Vodojem (5 000 hl) byl vystavěn pod hostincem Na Metelce v Bukovině. Viditelné bylo a je ovšem pouze průčelí stavby, samotná nádrž tehdy o třech komorách byla celá v podzemí a osázena. Celý pozemek byl oplocen a, jak se dočítáme v místních novinách, bude za několik let roztomilým parkem. Vodovod tehdy zásoboval část Turnova, Nudvojovice, Daliměřice, Hrubý Rohozec, Malý Rohozec, Kobylku, Borek a Slapy. Celkem se před sto lety jednalo o zhruba 2 100 lidí a počítáno s 1 040 kusů dobytka.

Na oslavu 50. výročí otevření městského divadla v Turnově sehrál zdejší ochotnický spolek 15. února 1924 divadelní hru Její

pastorkyňa od G. Preissové, kde jako host vystoupila F. Bechyňová, manželka tehdejšího ministra školství a národní osvěty B. Bechyňe. Bylo zcela vyprodáno – představení se zúčastnila kompletní městská rada, členové okresní správní komise, zástupci ochotnických spolků z okolních měst a četné místní občanstvo.

Ve zdravotní zprávě od městského lékaře MUDr. Vojtěcha Krále za rok 1923 se dočítáme, že teprve tento rok bylo od první světové války možné považovat za normální. Neboť všechny roky předcházející s sebou ještě nesly následky válečných událostí a s tím spojeného nedostatku. Např. v porovnání narozených a zemřelých je přírůstek obyvatel v Turnově 48 (138:90), což bylo lepší než nejlodnější léta v předválečném mírovém období. Další choroby ohrožující životy místních obyvatel se také výrazně snížily, přičemž nezapomněl městský lékař ve své zprávě vyzdvihnout nově vybudovaný vodovod, další část městské kanalizace a stavbu nových rodinných a bytových domů (pro celkem 34 rodin), při jejich kolaudaci byl vždy přítomen a na případné hygienické závady včas upozorňoval. To byly totiž další důležité kroky vedoucí k celkovému zlepšení zdravotního stavu obyvatel Turnova.

Kolaudace nudvojovického vodovodu (Na Metelce)

Zimní sport. Zase jednou po dlouhé řadě let máme normální zimu s bílými Vánoce, prosincovým sněhem a lednovými mrazy. (...) Lyžařům bývalo ještě hej, neboť pro ně bylo v horách vždy dosti sněhu, ale ubozí bruslaři a sáňkaři marně pohlíželi vždy na teploměr, který tvrdošíjně zůstával nad nulou. Jako se byla naklonila zemská osa a nastal úplný převrat v zemské atmosféře a v klimatických poměrech – zelené, případně blátivé Vánoce bývaly v posledních letech obvyklé, po sněhu a ledu ani památky. Nu, letos je pro všechny ledu dost a všichni milovníci zimních sportů mohou se s dostatek věnovati této krásné zábavě.

Hlasy Pojizerské, 11. leden 1924 ★

Ohlédnutí za minulým čtvrtletím

Na podzim loňského roku jsme si výstavou Proti proudu připomněli 100. výročí narození Jaroslava Klápštěho, mimořádného malíře období druhé poloviny dvacátého století.

Muzeum je místem nejen poznání, ale hlavně prožitku. Ten je cílem všech edukativních a animačních programů našeho muzea. Týden experimentální archeologie (10.–14. října) byl pro malé i velké návštěvníky příležitostí prožít, poznat a naučit se životu pračlověka. Seznámit se s přípravou jídla, rozděláváním ohně, obranou, oděvem, pracovními nástroji či hrou pravěkých lidí.

Od podzimu 2023 probíhá revitalizace stálých expozic „Špéry“ a Mezinárodních sympozií současného šperku. Proměnou prošlo architektonické i výtvarné řešení obou expozic. Jak úspěšná byla jejich proměna, můžete přijít zhodnotit již 25. ledna tohoto roku.

Kamenářským domem se po celý prosinec nesla vůně medových perníků. Na výstavě Z mouky, medu a voňavého koření, stejně jako v perníkářských dílnách pro školy i širokou veřejnost. Tvarovali a pekli jsme perníky z vyřezávaných perníkářských forem.

Vánoční písně a koledy, vůně svařeného vína a povídání o adventních zvycích v sobotu 16. prosince. Kouzlo Vánoc na Dlaskově statku bylo opravdové. ✨

Muzejní čtvrtletník

Vydává Muzeum Českého ráje v Turnově,
Skálova 71, 511 01 Turnov
Povolení MK ČR – E 15658. ISSN: 1801-4054
Odpovědná redaktorka: Marcela Beranová, DiS
Grafická úprava: Martina Hamouzová a Erika Huptychová
Sazba: Marcela Beranová, DiS
Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o. Svobodova 1431, Turnov

Uzávěrka tohoto čísla byla 30. prosince 2023
Čtvrtletník je k dostání zdarma na pokladně muzea,
v informačních centrech a muzeích v okolí Turnova.
Na adrese beranova@muzeum-turnov.cz si můžete objednat zaslání
čtvrtletníku v elektronické podobě.
e-mail: beranova@muzeum-turnov.cz, tel.: 481 322 106
www.muzeum-turnov.cz

Kalendárium leden, únor, březen

Výstavy:

Výstavní sál

Do 28. 1. Jak vznikají hory
Tajemství deskové tektoniky

14. 3.–9. 6. Jiří Urban
Výstava k 70. narozeninám

Kamenářský dům

do 14. 1. Z mouky, medu a voňavého koření – Medaři a perníkáři v Pojizeří

18. 1.–11. 2. Štědří dárci muzeu
Významné dary do muzejních sbírek

15. 2.–24. 3. Výtvarný česko-polský salón
dětské tvorby

26. 3.–2. 6. Jaroslav Prášil – Pod střechou
Paličkovaný šperk

Klenotnice

do 3. 3. reGenerace6
Současný autorský šperk

14. 3.–9. 6. Jiří Urban
Výstava k 70. narozeninám zlatníka a šperkaře

Dům 72

do 4. 2. V plné formě
Průřez současným českým šperkem

8. 2.–24. 3. Barevná lyrika
Eva Matylda Jiříčková
Malba – grafika – keramika

Akce:

23. 1. (17:00) / 13. 1. (14:00)
Komentovaná prohlídka výstavy
Jak vznikají hory / Výstavní sál

3. 2. Masopust / Dlaskův statek

24. 2. (10:00–16:00) a 25. 2. (9:00–12:00)
Makety historických i moderních lodí
Přehlídka modelářů / Výstavní sál

28. 2. (17:00) Přednáška
Kde se vzala pozemková šlechta aneb vývoj
české feudalizace / Kamenářský dům

30. 3. Velikonoce / Dlaskův statek

Otevírací doba

Muzeum Českého ráje v Turnově
leden–březen úterý až neděle od 9:00 do 16:00

Dlaskův statek

leden–březen zavřeno; otevřeno od 30. března

Změna programu vyhrazena.

Více na www.muzeum-turnov.cz
Těšíme se na Vaši návštěvu.